

gjæret Ordet. Dette er sket, fordi det forekommer mig, at dette Forslag kan være et Grundlag til en Forhandling. Igennem dette Forslag kunne de, der ere Venner af Friskolen, faae gjort Noget efter deres Ønske, og de derimod, som mene, at vi skulle have en Statskole, kunne i væsentlige Henseender faae gjort Forbedringer ved denne. Naar dette er Tilfældet, da forekommer det mig, at det er en Pligt at behandle dette Lovforslag. Jeg har derfor begjæret Ordet for at vise, at der her var Anledning for dem, som kunde finde Grundlagene brugbare, til at gaa ind paa en Forhandling derom og ikke sende Forslaget hen i et Udvalg, hvor man dog aldrig kan faae Thingets almindelige Mening at vide i Tide, førend Udvalget arbejder. Det ærede Medlem for Veile Amts 2den Valgkreds (Berg) har en stor Fortjeneste i denne Sag ved at have gjenneंगाaet Forslaget paa den Maade, han har gjort, uagtet jeg vil indrømme, at en Del af hans Betragtninger maa ske mere hørte hjemme ved anden Behandling; men alligevel forekommer det mig, at det under den Situation, vi her ere i, er særlig forlignstligt af det ærede Medlem, at han har gjort de Bemærkninger, han har. Der er nogle enkelte Punkter, hvorom jeg vil tillade mig at yttre et Par Ord. Det forekommer mig nemlig, at Grundlovens § 85, som lyder saaledes: „De Børn, hvis Forældre ikke have Evne til at sørge for deres Oplærelse, ville erholde fri Undervisning i Almueskolen“, ikke er noksom iagttaget eller fyldestgjort ved det Forslag, som her foreligger. Naar der staar, at de „ville“ erholde fri Undervisning, betyder det ikke, saaledes som det ærede Medlem for Veile Amts 2den Valgkreds sagde, at de ville kunne erholde den, nei, det betyder, at de skulle have den. De ville erholde den, det vil sige, Kommunerne skyldte at give dem den Undervisning. (En Stemme: De faae den ogsaa.) Ja, ganske vist faae de den, men der kan gives visse Indretninger ved Skolevæsenet, som gjøre, at de ikke faae den i den fulde Udstrækning. Naar det f. Ex. hedder i Lovforslagets § 13: „De Forældre og Bergere, som ikke kunne undvære deres Børns Arbeidskraft, kunne i Sommerhalvaaret faae dem helt fritagne for Skolegang, naar Skolekommissionen efter Omstændighederne, navnlig efter Børnets Rundskaab og Modenhed, mener at kunne samtykke dertil“, da forekommer det mig, at dette strider mod Børnets Rettighed til at faae Undervisning. Jeg mener, at man der kan gaa en anden Vej, den nemlig, at der gives Forældrene Hjælp, saa at de kunne lade Børnet gaa i Skole hele Tiden, uden at denne Hjælp betragtes som Fattigunderstøttelse. Det er det, jeg synes, at Grundlovens § 85 giver Børnet Ret til. Det er derimod ingenlunde Grundlovens Mening, at man skal kunne lade Børnene have Ret til at blive borte fra den nødvendige Undervisning, som i det Hele gives dem gennem Statskolen. Det

er efter min Mening en Feil ved dette Forslag, at det tillader en Udeblivelse og ikke gaar den anden Vej at lade Forældrene til de fattige Børn faae Hjælp til at kunne undvære Børnenes Arbeidskraft. Udeblivelsen fra Skolen kan have uberegnelige Følger for et saadant Barn i Fremtiden, og jeg vil da spørge: Er det rigtigt, at Loven har givet Tilladelse til en saadan Udebliven? Jeg finder det i høi Grad urigtigt, at fattige Forældre, der holde mere af at tjene lidt Mere, end de holde af deres Børns Oplærelse, — thi saadanne kan der ogsaa gives — maa ske skulde kunne naae deres Hensigt, støttede af en Lov. Der er jo her givet Anvisning paa Hjælp til Almueskolevæsenet af Statskassen, og det finder jeg fuldstændig rigtigt. Det er er Selvfølge, at Skolevæsenets Krav til Kommunerne efter de lokale Forhold kan være saa forskjelligt, at det i visse Tilfælde kan være retskædigt at paabyde dem at yde noget tilnærmelsesvis lignende til en udvidet Undervisning som Statsstiftudet. Men iøvrigt mener jeg, at selv om Statsstiftudet blev noget større, end der her er foreslaaet, vilde det dog ikke blive for stort til at opnaa det, som tilføjtes ved Almueundervisningen, nemlig at skaffe et Borgersamfund tilveie, hvori ethvert Medlem føler sig som den, der fra Barndommen af er hjulpet frem til at kunne blive et rigtigt Menneske, og som derfor altid vil blive knyttet til Samsundet med Taknemmelighed, naar han ser tilbage i Tiden. Hvis han derimod bliver stedmoderlig behandlet, hvis han f. Ex. henfattes i en Skole, hvor man faar en høist tavelig Undervisning, hvad der jo meget let kunde blive Tilfældet, dersom en anden Retning, som ogsaa eksisterer her i Landet, fit Overhaand, dersom man trak en stor Mængde af Børnene bort fra Skolerne, saa at Skolelærere og embederne bleve saa smaa, at kun de daarligste Personer, der overhovedet kunde faae Embeder, fik dem — hvis dette skete, da kunde den Paagjældende finde sig brystholden og stedmoderlig behandlet af Samsundet, og da veed jeg ikke, hvorfor han videre skulde føle sig knyttet ved Taknemmelighedens Baand til dette Samsund. Han kunde da snarere komme til, naar iøvrigt hans Livsforhold bleve uheldige, at betragte sig som den, der fra først af var sat til at være Tjende af dette Samsund, i Stedet for at føle, at det var et Samsund, der havde sørget for ham paa faderlig og moderlig Vis. Altsaa siger jeg, lad Statsstiftudet blive saa meget større, som det er nødvendigt, for at den Slags Krav ogsaa kunne ske Tyldest. Hvad jeg ellers finder, at der kan være at prise ved Loven, skal jeg ikke opholde mig ved, thi det er Noget, der kan ses af enhver og navnlig af enhver af dem, der staar paa det Standpunkt, som Lovforslaget er gaaet ud fra. Hvad dem angaar, som ikke staa paa dette Standpunkt og betragte denne Lov anderledes, da interesserer det mig ikke at opholde mig videre ved dem.